

BALANÇ DE LA LEGISLACIÓ I LA JURISPRUDÈNCIA DE LES ILLES BALEARS 1979-2019

Antoni Nadal i Soler*

Resum

Aquest text recull les principals novetats legislatives i jurisprudencials en matèria de dret lingüístic de les Illes Balears que s'han produït els últims quaranta anys.

Paraules clau: dret lingüístic; política lingüística; normalització lingüística; Illes Balears; català.

A REVIEW OF THE LEGISLATION AND JURISPRUDENCE OF BALEARIC ISLANDS 1979-2019

Abstract

This article summarises the main language law-related legislation and jurisprudential milestones over the last 40 years in the Balearic Islands.

Keywords: linguistic law; language policy; language normalisation; Balearic Islands; Catalan.

*Antoni Nadal i Soler, professor de llenguatge administratiu de l'Institut d'Estudis Baleàrics. antoni.nadal@gmail.com

Citació recomanada: Nadal i Soler, Antoni. (2019). Balanç de la legislació i la jurisprudència de les Illes Balears 1979-2019. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 72, 201-205. <https://doi.org/10.2436/rld.i72.2019.3351>

El marc jurídic actual de la llengua catalana a les Illes Balears és determinat per la [Constitució espanyola del 1978](#), per la Llei orgànica 2/1983, de 25 de febrer, de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears, i per la [Carta europea de les llengües regionals o minoritàries](#). Després de la reforma del 2007, l'[Estatut d'autonomia de les Illes Balears](#) disposa en l'article 4:

- “1. La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, té, juntament amb la castellana, el caràcter d'idioma oficial.
2. Totes les persones tenen el dret de conèixer-la i d'usar-la, i ningú no pot ser discriminat per causa de l'idioma.
3. Les institucions de les Illes Balears han de garantir l'ús normal i oficial dels dos idiomes, han de prendre les mesures necessàries per assegurar-ne el coneixement i han de crear les condicions que permetin arribar a la igualtat plena de les dues llengües quant als drets dels ciutadans de les Illes Balears.”

Així mateix, l'article 34 prescriu que la comunitat autònoma té competència exclusiva respecte de la protecció i el foment de la cultura autòctona i del llegat històric de les Illes Balears, i que podrà crear els organismes adequats en el desenvolupament d'aquesta competència, i l'article 35, que té competència exclusiva per a l'ensenyament de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, d'acord amb la tradició literària autòctona. Normalitzar-la serà un objectiu dels poders públics de la comunitat autònoma.

Aquestes disposicions estatutàries foren desplegades per la [Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística a les Illes Balears](#) (correcció d'errades [BOCAIB núm. 16, de 30 de maig de 1986](#)), aprovada per unanimitat (l'any 1983 un pacte de centredreta entre Coalició Popular i Unió Mallorca havia fet possible la investidura d'un president conservador a les Illes Balears). D'altra banda, amb la Sentència del Tribunal Constitucional 123/1988, de 23 de juny, es van declarar inconstitucionals i, per tant, nuls, l'apartat 2 de l'article 5, l'incís 2n de l'article 7.1, l'article 13 i l'apartat 2 de l'article 20.

La Llei de normalització lingüística a les Illes Balears fou complementada d'una manera equilibrada, serena i consensuada per la [Llei 3/2003, de 26 de març, de règim jurídic de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears](#), i la [Llei 25/2006, de 27 de desembre, de mesures tributàries i administratives](#). Per contra, la [Llei 9/2012, de 19 de juliol, de modificació de la Llei 3/2007, de 27 de març, de la funció pública de la comunitat autònoma de les Illes Balears](#), aprovada pel Parlament de les Illes Balears, amb majoria absoluta del Partit Popular, en el marc del procés recentralitzador de l'Estat emprès pel Tribunal Constitucional (STC 31/2010, de 28 de juny) i el Govern del Partit Popular sorgit de les eleccions generals de novembre de 2011, va encetar una etapa de regressió en el procés de normalització lingüística, avalat per la Sentència del Tribunal Constitucional 165/2013, de 26 de setembre (valoració, en general, del coneixement de la llengua catalana com a mèrit en les bases de les convocatòries per proveir places de l'Administració de la Comunitat Autònoma, dels consells insulars i de les corporacions locals de les Illes Balears; establiment de regles d'ús lingüístic en el funcionament de l'Administració que no facilitaven l'ús habitual, oral i escrit, de la llengua catalana en aquest àmbit; forma oficial catalana o castellana i catalana conjuntament dels topònims de les Illes Balears...¹).

Els resultats de les eleccions autonòmiques del 2015, amb un canvi de majoria, van permetre un pacte de governabilitat signat per les forces progressistes i retornar, amb l'aprovació de la [Llei 1/2016, de 3 de febrer, de modificació de la Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística a les Illes Balears](#), a la situació anterior a la Llei 9/2012, de 19 de juliol, recuperant el pacte que s'havia establert entre tots els partits amb representació parlamentària l'any 1986.

Segons l'article 1.2 de la Llei de normalització lingüística, són objectius seus:

- “a) Fer efectiu l'ús progressiu i normal de la llengua catalana en l'àmbit oficial i administratiu.
- b) Assegurar el coneixement i l'ús progressiu del català com a llengua vehicular en l'àmbit de l'ensenyament.
- c) Fomentar l'ús de la llengua catalana en tots els mitjans de comunicació social.
- d) Crear la consciència social sobre la importància del coneixement i l'ús de la llengua catalana per tots els ciutadans.”

¹ V. Ballester (2016).

Pel que fa a l'àmbit oficial i administratiu, es va aprovar el [Decret 100/1990, de 29 de novembre, regulant l'ús de les llengües oficials a l'Administració de la CAIB](#); la [Llei 21/1989, de 22 de febrer, de la funció pública de la comunitat autònoma de les Illes Balears](#), i la [Llei 3/2003 de 26 de març, de règim jurídic de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears](#). Com hem vist, la [Llei 9/2012, de 19 de juliol, de modificació de la Llei 3/2007, de 27 de març, de la funció pública de la comunitat autònoma de les Illes Balears](#), va modificar, entre d'altres, determinats preceptes de la Llei 3/2007, de 27 de març, de la funció pública; de la Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística, i de la Llei 3/2003, de 26 de març, de règim jurídic. Al mateix temps, va derogar expressament el [Decret 100/1990, de 29 de novembre, regulant l'ús de les llengües oficials a l'Administració de la CAIB](#). Aquesta situació d'aturada en el procés de consolidació progressiva del català com a llengua d'ús normal en l'àmbit oficial i administratiu –els orígens de la qual es remunten a l'any 2003, amb normes de rang reglamentari regressives² fou revertida pel Parlament de les Illes Balears, a més de l'esmentada [Llei 1/2016, de 3 de febrer, de modificació de la Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística a les Illes Balears](#), mitjançant la [Llei 4/2016, de 6 d'abril, de mesures de capacitació lingüística per a la recuperació de l'ús del català en l'àmbit de la funció pública](#) (correcció d'errades [BOIB núm. 47, de 14 d'abril de 2016](#));³ el [Decret 11/2017, de 24 de març, d'exigència del coneixement de la llengua catalana en els procediments selectius d'accés a la funció pública i per ocupar llocs de treball de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears](#),⁴ i el [Decret 49/2018, de 21 de desembre, sobre l'ús de les llengües oficials en l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears](#).⁵ D'altra banda, el [Reglament del Parlament de les Illes Balears](#) disposa en l'article 2.1 que la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, juntament amb la castellana, són les llengües oficials del Parlament de les Illes Balears. Pel que fa a l'àmbit de l'Administració de justícia, vegeu l'article 11 de la [Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística a les Illes Balears](#), i els articles 231 de la [Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial](#), i 142 de la [Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil](#), que regulen el règim juridicolingüístic de les actuacions judicials. Pel que fa referència al règim d'aptitud lingüística dels funcionaris al servei de l'Administració de justícia i altre personal, vegeu l'article 530 de la [Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial](#), i la [STC 270/2006, de 13 de setembre](#).⁶ Afegim-hi el [Decret 8/2018, 23 de març, pel qual es regula la capacitació lingüística del personal estatutari del Servei de Salut de les Illes Balears](#), que va desplegar reglamentàriament la [Llei 3/2007, de 27 de març, de la funció pública de la comunitat autònoma de les Illes Balears](#), pel que fa a l'exigència del coneixement de la llengua catalana que s'ha d'acreditar per a l'ingrés i per a l'ocupació de places de personal estatutari del Servei de Salut de les Illes Balears (quinze anys abans, la [Llei 5/2003 de 4 d'abril, de salut de les Illes Balears](#), havia establert en l'article 5.2 que “tots tenen dret a rebre informació sanitària en la forma més idònia per a la seva comprensió i en una de les llengües oficials de la comunitat autònoma, i assegurar-se que aquella sigui intel·ligible per als pacients”).

En l'àmbit de l'ensenyament, un govern del Partit Popular va aprovar el [Decret 92/1997, de 4 de juliol, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana en els centres docents no universitaris de les Illes Balears](#). Conegut per Decret de mínims, estableix que el nombre d'hores d'ensenyament de les assignatures de llengua i literatura catalanes havia de ser com a mínim igual al destinat a l'ensenyament de la llengua i la literatura castellanen. El model de conjunció lingüística o de bilingüisme integral que configura el Decret 92/1997 fou alterat pel [Decret 15/2013, de 19 d'abril, pel qual es regula el tractament integrat de les llengües \(TIL\) als centres docents no universitaris de les Illes Balears](#), suspès cautelarment, i, com a reacció del Govern de les Illes Balears a la mesura cautelar de suspensió, pel [Decret llei 5/2013, de 6 de setembre,](#)

2 V. Colom (2005).

3 Deroga la Llei 9/2012, de 19 de juliol, de modificació de la Llei 3/2007, de 27 de març, de la funció pública de la comunitat autònoma de les Illes Balears, i recupera en la Llei 3/2007, de 27 de març, de la funció pública de la comunitat autònoma de les Illes Balears, la redacció anterior, en què s'exigia el coneixement de la llengua catalana per a l'accés a l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i la mobilitat dels seus funcionaris, a més d'afegir-hi alguns articles.

4 Regula les previsions contingudes en la Llei 3/2007, amb la nova redacció de la Llei 4/2016, de 6 d'abril, de mesures de capacitació lingüística per a la recuperació de l'ús del català en l'àmbit de la funció pública, quant als processos selectius d'accés i de mobilitat del personal funcionari al servei de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. V. [Dictamen núm. 105/2018 del Consell Consultiu de les Illes Balears, relatiu al Projecte de decret sobre l'ús de les llengües oficials a l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears](#).

5 Aquest decret té com a finalitat desplegar l'ordenació legal de l'ús de les llengües oficials a l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, completada fins a l'any 2012 pel Decret 100/1990, de 29 de novembre, any en què va ser derogat per la Llei 9/2012, de 19 de juliol. V. Segura (2019).

6 V. Colom (2002).

[pel qual s'adopten determinades mesures urgents en relació amb la implantació, per al curs 2013-2014, del sistema de tractament integrat de les llengües als centres docents no universitaris de les Illes Balears](#), amb els quals es passava a un sistema educatiu trilingüe. La implantació del TIL fou la causa principal del conflicte resistent entre la Conselleria d'Educació i bona part de la comunitat educativa, que hi va veure un estratagema per reduir la presència del català en el sistema educatiu. No obstant això, arran de la clamorosa derrota electoral del Partit Popular en les eleccions autonòmiques i locals del 24 de maig de 2015, amb la consegüent pèrdua de la majoria absoluta parlamentària, el nou Govern va anunciar la represa del procés de normalització lingüística a les Illes Balears i va desistir del recurs de cassació interposat per les Illes Balears contra la Sentència 443/2014 de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears, que declarava la nul·litat del Decret 15/2013. Així mateix, cal considerar el [Decret 86/2005, de 29 de juliol, pel qual es regula l'homologació dels estudis de llengua catalana de l'educació secundària obligatòria i del batxillerat amb els certificats de la Direcció General de Política Lingüística](#).

Pel que fa a l'àmbit dels mitjans de comunicació social, l'article 77 de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears estableix que el Consell Audiovisual de les Illes Balears ha de vetllar pel foment del pluralisme lingüístic en els mitjans de comunicació, i perquè es compleixin els principis que inspiren el model lingüístic del mateix Estatut d'autonomia. L'article 90.2 de l'Estatut d'autonomia disposa que "els mitjans públics de comunicació vetllaran pel compliment del model lingüístic previst a l'Estatut d'autonomia". La [Llei 7/1985, de 22 de maig, de creació de la Companyia de Ràdio i Televisió de les Balears](#), estableix que la programació dels mitjans gestionats per les Illes Balears ha d'estar inspirada per la personalitat i la identitat del poble de les Illes Balears, així com la promoció i difusió de la seva cultura i la seva llengua, i, segons la [Llei 15/2010, de 22 de desembre, de l'Ens Públic de les Illes Balears](#), el servei públic de ràdio i televisió (de comunicació audiovisual) és un servei essencial que posa a disposició dels ciutadans de les Illes Balears continguts audiovisuals adreçats a difondre i promoure la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears. L'article 30.3 de la Llei de normalització lingüística disposa que el Govern de les Illes Balears "promourà la normalització lingüística en els centres emissors de RTVE a Balears, a fi d'assegurar una presència adequada del català com a llengua pròpia de les Illes Balears".⁷ A més, el [Decret 86/1995, de 7 de setembre, pel qual es regula el règim i el procediment de concessió d'emissores de radiodifusió sonora en ones](#), estableix en l'article 19.2 que la utilització del català en la programació de les emissores de caràcter no lucratiu serà com a mínim d'un 50% del total de temps d'emissió i, segons l'article 16 del [Decret 31/2006, de 31 de març, pel qual es regula el règim jurídic de les concessions per a la prestació del servei de televisió local per ones terrestres en l'àmbit territorial de les Illes Balears](#), les concessionàries estan obligades: 1) que la llengua pròpia de les Illes Balears sigui la usual de les emissions de la televisió, dels serveis addicionals i dels altres teleserveis que ofereixi (pel que fa a les emissions, es considera que s'acompleix aquesta obligació quan l'ús de la llengua catalana és superior al 50% del temps d'emissió en cadascuna de les franges horàries de la programació), 2) que les comunicacions i notificacions es facin almenys en la llengua pròpia de la comunitat autònoma de les Illes Balears, i 3) a fer ús de les modalitats lingüístiques insulars pròpies de les Illes Balears.

En l'àmbit de l'activitat socioeconòmica, la [Llei 1/1998, de 10 de març, de l'Estatut dels consumidors i usuaris de la comunitat autònoma de les Illes Balears](#), hi va introduir una primera regulació per la qual s'establien prescripcions de caràcter lingüístic en la informació adreçada a aquest col·lectiu. Posteriorment, la [Llei 11/2001, de 15 de juny, d'ordenació de l'activitat comercial a les Illes Balears](#), ha recollit en l'article 8 els drets lingüístics dels consumidors, si bé les sentències del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny; 88/2017, de 4 de juliol, i 7/2018, de 25 de gener, han afeblit la garantia d'aquests drets.⁸ A més, l'article 30 de la [Llei 7/2014, de 23 de juliol, de protecció de les persones consumidores i usuàries de les Illes Balears](#) es refereix a la llengua utilitzada en la informació i l'article 72, a les mesures cautelars en cas que es comercialitzin béns o productes etiquetats en una llengua no oficial a les Illes Balears.

L'article 14.2 de la Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística a les Illes Balears, estableix que correspon al Govern de les Illes Balears determinar els noms oficials dels municipis, territoris, nuclis de població, vies de comunicació i topònims de la comunitat autònoma. En desplegament de l'article esmentat

⁷ El [Decret 100/1990, de 29 de novembre, regulant l'ús de les llengües oficials a l'Administració de la CAIB](#), prescrivia en l'article 21.1 que "les emissions de programes radiofònics o televisius patrocinats per la comunitat autònoma de les Illes Balears s'han de fer en llengua catalana, llevat que la finalitat n'exigeixi la utilització d'altra llengua".

⁸ V. Pou (2017).

es va dictar el [Decret 36/1988, de 14 d'abril, pel qual es publiquen en el BOCAIB les formes oficials dels topònims de les Illes Balears](#), que ha estat modificat o ampliat pels decrets [50/1988, de 12 de maig](#), [61/1990, de 31 de maig](#), i [2/2004, de 16 de gener](#). A més, per impulsar l'aplec i l'estudi de la toponímia de les Illes Balears i la seva retolació i, en general, la seva representació georeferenciada, tot fixant-ne els criteris corresponents i elaborant els nomenclàtors georeferenciats que estimi necessaris, el Govern va aprovar el [Decret 36/2011, de 15 d'abril, pel qual es crea la Comissió de Toponímia de les Illes Balears](#).⁹ Atès que el corònim *Illes Balears* no estava admès oficialment per designar la província amb la mateixa base territorial que la comunitat autònoma, les Corts Generals van aprovar la [Llei 13/1997, de 25 de abril, per la qual passa a denominar-se oficialment Illes Balears la província de Balears](#).¹⁰

En conclusió, amb el restabliment de la democràcia, la Constitució i l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears es va consagrar un marc legal que reconeix drets lingüístics i l'oficialitat, i permet prendre mesures per resoldre la situació precària en què es troba el català. L'abril de 1986, el Parlament de les Illes Balears va aprovar per unanimitat la Llei normalització lingüística a les Illes Balears a fi de desplegar l'article 3 de l'Estatut d'autonomia, pel que fa a la normalització de la llengua catalana, com a pròpia de les Illes Balears en tots els àmbits, i de garantir l'ús del català i del castellà com a idiomes oficials d'aquesta comunitat autònoma. Després el Parlament de les Illes Balears ha aprovat altres lleis en matèria lingüística i els successius governs balears han dictat disposicions reglamentàries per desplegar i aplicar la Llei de normalització lingüística. No obstant això, l'any 2003 es van aprovar normes de rang reglamentari contràries a la normalització lingüística i l'any 2012, en el marc del procés recentralitzador de l'Estat emprès pel Tribunal Constitucional i el Govern del Partit Popular sorgit de les eleccions generals de novembre de 2011, es va encetar una etapa de regressió en el procés normalitzador. Els resultats de les eleccions autonòmiques del 2015, amb un canvi de majoria, van permetre de recuperar la situació anterior a la vuitena legislatura (2011-2015).

Referències bibliogràfiques

- Ballester, Maria. (21 d'abril de 2016). [La restauració del marc legal del català a les Illes Balears](#) [Apunt de blog]. *Blog de la Revista de Llengua i Dret*.
- Colom Pastor, Bartomeu. (2005). L'estatut lingüístic de les Illes Balears. *Revista Jurídica de les Illes Balears*, 3, 39-60.
- Colom i Pastor, Bartomeu. (2002). [La llengua catalana en l'Administració de justícia de les Illes Balears](#). *Revista de Llengua i Dret*, 38, 19-46.
- Colom i Pastor, Bartomeu. (2011). Estatuto jurídico del catalán en las Illes Balears. Dins Bartomeu Colom i Pastor, *Llengua, dret i autonomia* (p. 165-197). Palma: Lleonard Muntaner.
- Pou, Agustí. (16 de novembre de 2017). [Consideracions sobre la Sentència del Tribunal Constitucional relativa a les previsions lingüístiques del Codi de consum de Catalunya](#) [Apunt de blog]. *Blog de la Revista de Llengua i Dret*.
- Segura i Ginard, Lluís. (2004). Introducció al marc legal de la llengua catalana a les Illes Balears. *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 18, 117-127.
- Segura Ginard, Lluís J. (17 de gener de 2019). [La nova ordenació de l'ús de les llengües oficials en l'Administració de les Illes Balears](#) [Apunt de blog]. *Blog de la Revista de Llengua i Dret*.

⁹ Mitjançant la [Llei 6/2012, de 6 de juny, de modificació de la Llei 23/2006, de 20 de desembre, de capitalitat de Palma de Mallorca](#), es va canviar la denominació oficial de la ciutat i es va establir la de *Palma de Mallorca* en lloc de l'anterior *Palma*, malgrat la vigència de l'article 7 de l'Estatut d'autonomia, que estableix que la capital de les Illes Balears és la ciutat de Palma. Més endavant, la [Llei 15/2016, de 2 de desembre, de modificació de la Llei 23/2006, de 20 de desembre, de capitalitat de Palma de Mallorca](#), va substituir al títol i a tot el text de la Llei 23/2006, de 20 de desembre, de capitalitat de Palma de Mallorca, la denominació de *Palma de Mallorca* per *Palma*. D'altra banda, el Consell Executiu del Consell de Menorca de 18 de novembre de 2013 va acordar canviar la denominació toponímica del municipi de Maó per la de *Maó-Mahón*, a l'empara de la [Llei 9/2012, de 19 de juliol, de modificació de la Llei 3/2007, de 27 de març, de la funció pública de la comunitat autònoma de les Illes Balears](#).

¹⁰ Per a més informació, v. Segura (2004) i Colom (2011).